

דאלידזדז

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיני ממונות (ה)

ההפטרות: "ויהי איש" (שופטים יג)

ו' סיון תש"פ 1326 (שנה כה')

פרשת נשא

"והתורו את חטאתם אשר עשו..." (ה, י)

נשאלת השאלה: מהי משמעות המילים "אשר עשו"?

כמו שרופא מחפש למצוא את הסיבה שגרמה למחלה והוא מתייגע לסלק את הסיבה ואז ממילא מתרפאת המחלה, כך שאדם בא לשוב תשובה על חטא גזל, עליו להתבונן בסיבות ובמניעים שהביאוהו לידי חטא זה. שמן הסתם קינא תחילה בחברו ועבר על "לא תחמוד" עד שהגיע לחטא של גזל. וזה שכתוב: "והתורו על חטאתם" – בשעה שהתודו על החטא עצמו, התודו גם על "אשר עשו" – על המניעים שהביאו אותם לחטא.

(תורת הפרשה)

"כה תברכו את בני ישראל אמור להם" (ו, כ)

לכאורה די היה לומר: "כה תברכו את בני ישראל יברכך ה' וישמרך", והמילים "אמור להם" נראות כמיותרות, וההסבר לפני שתברכו את בני ישראל, אימרו להם שיכינו עצמם לקבל את הברכה, משום שאדם צריך להיות כלי מחזיק ברכה ע"י מעשי המצוות ואור האמונה המאיר בקרבו. רבים עומדים בתפילה ומעיתירים לישועה, רבים פונים להתברך מפי צדיקים וגדולי תורה אך מעטים מכינים עצמם לקבלת השפע והברכה ע"י לימוד תורה, תשובה, מצוות ומעשים טובים.

(מעין השבוע)

"יברכך ה' וישמרך" (ו, כד)

"יברכך ה'" – בממון, "וישמרך" – מן המזיקין.

בעיר פרשבורג היה עשיר מופלג שקיים בהידור את הפתגם "עשירים מקמצים", ולא זו בלבד שלא היה נותן תרומה להחזקת הישיבה המפורסמת של החת"ם סופר זצ"ל, אף הוציא שם רע על בחורי הישיבה כדי להצדיק עצמו וזלזל בהם ואמר שהם "בחורים בלי חי"ת", כשתמהו על השבח שאמר, פירש והסביר שאם יחסירו מהם את האות חי"ת יישאר "בורים ועמי הארצות...". כשהגיעו הדברים לאזני ראש הישיבה, מר"ן החת"ם סופר הוא השיב: "מום שבך אל תאמר לחברך", השיבו לו: "אין הוא מתיימר להיות תלמיד חכם, מודה הוא בבורותו" השיב הרב: "התכוונתי שהחי"ת חסרה אצלו, ובמקום להיות 'מחזיק תורה', הוא עוד 'מזיק תורה' ומוציא שם רע ללומדיה", וזהו "יברכך ה' בממון" – ותשכיל לתת בו צדקה ולהחזיק תורה, "וישמרך מן המזיקין" – שלא תיקרא מזיק לתורה במקום להיות מחזיקה.

(מעין השבוע)

קנאה זו – על שום מה?

מעשה שהיה

לאחר נישואי ידעתי שעלי לחפש עבודה כדי שאוכל להביא טרף

לביתי. לאחר בירורים נרשמתי עם חברי לקורס הנהלת חשבונות.

אחר תקופת הלימוד היתה בידי תעודה והתחלתי לחפש עבודה, אולם ברוב המשרדים העדיפו מנהלי חשבונות ותיקים שיש להם ידע והמלצות בנושא.

על דבר אחד לא היינו מוכנים להתפשר – לא לעבוד בחברה מעורבת.

ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * לא לדבר בתפילה * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:24-8:23

9:08 יציא"ש ר"ת:

8:13 יציאת שבת:

7:21 כניסת חג \ שבת:

גם המחיר שהציעו לנו כמשכורת היה מגוחך במיוחד.

בסופו של דבר הבנתי שעל גובה המשכורת אצטרך להתפשר ועם הזמן תעלה גם היא.

התחלתי לעבוד בבית חרושת גדול, הייתי אחד ממנהלי החשבונות, במשרד היו 3 מנהלי חשבונות כשאחד מהם אחראי על כולם. חברי שלמד איתי עדיין לא מצא עבודה.

חצי שנה חלפה, המשכורת שלי גדלה באופן משמעותי, באותו זמן פתחו במשרד שלוחה נוספת והיה צורך במנהל חשבונות נוסף. מיד הצעתי את חברי והמלצתי עליו המלצות חמות, המנהל שהיה מרוצה ממני סמך עלי והזמין אותו לראיון אישי.

מהר מאוד השתלב חברי, משה אהרון, בעבודה והפך למנהל חשבונות מהשורה.

כך עבדנו ביחד 5 שנים נוספות, היינו שלושה מנהלי חשבונות ועוד אחד בכיר שהיה אחראי על כל הסניפים, המשכורת שלו היתה בהתאם כמעט פי שניים משלנו.

לאחר 5 שנים הודיע מנהל החשבונות הבכיר כי הוא מוכרח לעזוב את העיר, לגבינו זה אמר שמישהו מאיתנו צריך לתפוס את מקומו, הרגשתי כי אני מסוגל למלא את מקומו. באותם ימים הגעתי לעבודה דרוך ומצפה, כל צלצול טלפון הקפיץ אותי גם בביתי, הייתי מתוח ונרגש: שמא הבוס יעדיף לפנות אלי כשאני בבית ולא דרך מקום העבודה.

בוקר אחד כשהגעתי לעבודה, פנה אלי חברי, משה אהרון, וסיפר לי בתמימות כי הציעו לו ליטול את תפקיד מנהל החשבונות הבכיר, הוא גם שאל לדעתי. הבטתי בו המום ושתקתי, כמעט ולא החלפתי עימו מילה רק שאלות עניינות לצורך העבודה. חששתי שקולי יבגוד בי אם אנסה לדבר עימו. הלכתי בתום העבודה לביתי סהרורי כשאני תפוס בהרהורים: הרי אני הכנסתי אותו לעבוד... איך הוא עשה לי דבר כזה...

משה אהרון החל ללמוד את תפקידו ואני בחדר הסמוך הרגשתי כמו ילד קטן שחברו הטוב נבחר לתפקיד חשוב והוא ממורמר על כך שלא מעריכים אותו מספיק.

כל התכוננים והתוכניות על מה שאדבר ואיך, לא יצאו לפועל, ידעתי שרק אוכל להזיק לעצמי ובעצם המנהל מכיר אותי היטב ואם לדעתו משה אהרון מוצלח יותר לתפקיד לא אוכל לשכנעו אחרת...

ידעתי שאני מוכרח לעבוד על עצמי, קראתי הרבה ספרים בגנות הקנאה והשתדלתי להתחזק באמונה. התאמצתי לשוחח עם חברי כרגיל שיחות רעים כמו בימים ימימה, אבל משהו השתנה. הידידות האמיצה התפוררה והפכה לשברירית.

לא היה בי האומץ לשוחח עימו על רגשותי, היו פעמים בהם עברה בי המחשבה שהוא היה צריך לבקש מהמנהל לתת לי את המשרה, הוא סיפר לי בהזדמנות כי הוא חוסך עבור ילדיו ולי... אין מהיכן לחסוך.

כך התהלכתי עוד 10 שנים, בזבזתי אותם על דאגה לעתיד, בחוסר אמונה מובהק וביגון חסר טעם.

יום אחד התקשר לביתנו השדכן: "יש לי הצעה מיוחדת, אני בטוח שלא תסרבו לה", ולפני שהספקתי להגיב הוא נקב בשמו של חברי, משה אהרון. "יש לו בת מיוחדת... וחוז' מזה הם מוכנים לתת דירה לבחור שימצא חן בעיניהם".

"נו?" שאלתי, "והבן שלי...?", "הבן שלך מוצא חן בעיניהם" אמר השדכן.

שנינו המשכנו לבוא לעבודה, החדרים הנפרדים והיחסים שהלכו והתקררו סייעו בידנו להתחמק זה מזה עד לאותו יום בו הפכנו למחותנים, הייתי נתון בסבך של התרגשות ואושר.

אחרי שבוע פתאום הבנתי מה קרה כאן, משה אהרון קיבל את משרת מנהל החשבונות, והרוויח את הכסף שכה השתוקקתי לקבל בשביל מה? בשביל לתת אותו לי.

הרגשתי בוש איומה מעצמי ומ-10 השנים האחרונות שעברו עלי בקנאה ובחוסר אמונה.

"אתה רואה? הקב"ה נתן לך את הכסף בלי שתטרח עליו", אמרתי לעצמי.

התביישתי, במקום לחיות באמונה פשוטה שהקב"ה יסייע לי בבוא העת, ביליתי 10 שנים בדאגות של מה יהיה? ואיך? וחיצי קנאה מורעלים עברו לחדר השני בו ישב מנהל החשבונות הבכיר שישב ועבד כדי לתת בבוא היום את הכסף הזה לדירה לבני.

הלכות גזל גניבה [ה]

פינת ההלכה

א. אסור לגנוב או לגזול אפילו פחות משהו פרוטה בין מ ישראל ובין מגוי בין מגדול ובין מקטן (ש"ע חו"מ סי' קמ"א-ב, סי' קנ"ט פ"א, ג).

גזל רשות הרבים

ב. רשות הרבים נועדה לשימוש ארעי של העוברים ושבים ולא לשימוש קבוע של היחיד כיון שמונע ומפריע לשימושם של אחרים (משפ"ט דק"ח סי' כ"ב-כ"ג) ואם עשה כן עובר על גזל רשות הרבים (ס"ק כ"ג). [כפי שיובא בהמשך].

ג. יכול אדם לפנות גרוטאות וזבל לרשות הרבים אם יודע שיאספו אותם משם מיד [כגון: בימים שהעירייה אוספת אותם] ע"י מנקי העיריה, אבל לא ישאירם שם זמן רב כי בהנחת בחפציו הוא מפריע למעבר הרבים וגוזל את רשותם (ש"ע חו"מ סי' תיד סי"ב ובהרמ"א משפ"ט דק"ח סי' כ"ה).

ד. אסור לכלוך את רשות הרבים בניירות או בכל פסולת אחרת למרות שהפסולת אינה מהווה מכשול להולכים ברחוב שע"י הלכלוך הוא "מקלקל" הרחובות (משפ"ט התורה ח"א סי' כ"א, משפ"ט דק"ח סי' ע"פ ש"ע סי' תיד סי' כ"ב).

ה. מי שעושה שיפוצים בדירתו אינו רשאי להעמיד את פסולת הבנייה במדרכה כיון שגוזל את רשות הרבים בכך ומפריע למעבר העוברים ושבים ומאלצם לרדת לכביש, אלא יניחם ב"מכולות" המיוחדות לכך שניתן להעמידם במקום חנית רכב (משפ"ט דק"ח סי' טו).

ו. מותר להניח לצורך בניה חול וחצץ וכדו' ברשות הרבים בכמות שישתמשו בה מיד ובמקום שאינו מפריע או מסכן את העוברים ושבים, כי בני רשות הרבים מוחלים על כך (ס"ק סי' יח).

ז. המדרכות שייכות אך ורק לרבים ונועדו למעבר העוברים ושבים ולכן הצבת דוכן במקומות אלו מבלי לקבל על כך אישור יש בזה משום גזל הרבים ומסכן אותם, כיוון שפעמים שנאלצים לרדת לכביש אלא אם כן המדרכה רחבה מאוד ביחס למספר העוברים ושבים והצבת הדוכן לא תפריע כלל וממילא דעת הציבור למחול על כך (ס"ק סי' ה).

באופן שמציב את הדוכן באיסור אין ראוי לקנות אצל רוכל זה או בעל חנות שהתפשט על המדרכה שלא כדין (נעלינו לשבח ח"א עמ' תרלח-תרלט תש"ע"ד).

ח. אסור לאדם להחנות את מכוניתו על המדרכה המיועדת להילוך הרבים כשמונע בכך מעבר אנשים או עגלות ולפעמים גורם לסכנה שאנשים נאלצים לרדת לכביש בגינו (משפ"ט דק"ח סי' יח, מנחת כזי ח"א סי' ה, עמק המשפט ח"ג סי' סג).

ט. הבונה את סוכתו ברשות הרבים הסמוך לביתו יש לו על מי שיסמוך ויכול לברך עליה "לישב בסוכה" ואין בזה משום גזל (חזו"ע סוכות עמ' נ"ב סי' כו). אך אם הסוכה מפריעה למעבר ומקפידים על כך (באה"ל סי' תרל"ד וקרקע). וכל שכן אם היא מסכנת את הציבור בירידה לכביש אסור לבנותה שם (משפ"ט דק"ח סי' ח).

י. המרחיב את ביתו או את חנותו ובונה על שטח רשות הרבים זהו מעשה של גזל ממש (משפ"ט דק"ח סי' יז).

יא. חייב אדם לדאוג שמי הביוב המלוכלכים שלו לא ישפכו לרשות הרבים, אלא לצנרת המיועדת לכך ואם אירעה תקלה במערכת הביוב שלו והם נשפכים לרשות הרבים יזדרז לתקנה (ס"ק סי' יז).

יב. מותר לאדם להעביר דרך רשות הרבים מים שניקה בהם את דירתו או את חנותו וכדו' גם כשהמים אינם נקיים באופן שיפנה אותם מיד מרשות הרבים או שהמים יזרמו מעצמם מיד למקומות ניקוז המיועדים לכך (משפ"ט התורה ס"ב סי' כ"ב).

יג. מותר לאדם להפנות את המרזב או מי המזגן שלו שישפכו אל רשות הרבים, כיון שמדובר במים נקיים (סי' תיד סי' כ"ב בהרמ"א) ובלבד שלא יהיו מכוונים אל מקום מעבר הרבים באופן שמזיק לרבים (ש"ע סי' קנ"ט, משפ"ט דק"ח סי' טו).

יד. הגודר את חצרו בגדר חיה קוצנית חייב לגזום אותה שלא תתפשט אל רשות הרבים ותזיק לעוברים ושבים, ואם לא עשה כן והזיקה חייב לשלם נזקה (ש"ע סי' תטו סי' א, משפ"ט דק"ח סי' יג).

טו. עצים הנטועים בגינה פרטית הסמוכה לרשות הרבים צריכים הבעלים לשמור שלא יבלטו הענפים בצורה שתפריע לעוברים ושבים. ואם כן יזהרו לקצוץ הענפים הבולטים (ש"ע חו"מ סי' קנה

ס"כז הזהירו בממוזן חכרכס עמ' קמב ס"ט). ובעל העץ צריך לשאת בהוצאת הקיצוץ (משפטי התורה ח"ב סי' סא).
אם בעל העץ אינו קוצצו יכול כל אדם לקוצצו (פתחי חושן ח"ה פ"ח ס"לה)

*אלה: יש לי חבר שהסתכסכתי איתו והוא נאמן מאלהים על
ברכת ה"שלו"ם שלי האם עלי להימנע מלהקציט לו "שלו"ם כפי
לא להכשילו בגלל. כמוכא בטמא שהנאמן מאלהים על "שלו"ם שאומרים לו.*

שואל ומשיב

ג'תשס"ו

תשובה: מקור האיסור בגמרא ברכות (ו:) אמר רב חלבו אמר רב הונא כל היודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום, יקדים לו שלום שנאמר בתהילים (לד, טו): "בקש שלום ורדפהו", ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר בישיעיה (ג, יד): "ואתם בערתם הכרם גזלת עני בביתכם".
והסביר רש"י (ד"ה "גזלת העני") והלא אף גזלת העשיר גזלה, אלא גזלת העני שאין לו כלום לגזול ממנו, אלא שלא השיב על שלומו (גמ' סס). וקשה איזה גזל יש בדבר שהרי גזל זה כשמחסיר ולוקח מהשני מה ששייך לו וכאן לא לקח מהשני כלום?

ומשיב המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב השלום פ"ב) השלום הוא משמותיו של הקב"ה וה"שלום" בין בני אדם יוצר שלמות של שלום [היינו יחס של קירבה, חיבה ואחדות בין אדם לחברו (אמירת שלום כהלכה עמ' 42)] וממילא כשאחד אומר "שלום" והשני אינו משיב הוא מחסיר מהשלמות של השלום וכאילו "גזל" את השלום המיוחל שיכל להיות ביניהם.

ועל פי גמרא זו כתב המהרש"א (ברכות סס) אם מסופק אם חברו יענה לו "שלום" לא יאמר לו שלום כדי שלא להכשילו בגזל ה"שלום".

מ"מ כבר עמדו הפוסקים על סוגיא זו שמאחר ודין זה של הגמרא לא הובא בראשונים ולא בהרמב"ם ולא בשולחן ערוך ממילא כל דין זה הוא ממידת חסידות (אמירת שלום כהלכה עמ' 63, שארית יוסף סי' פט ס"ב) [שאם מקדים לו ולא ענה לו מכשילו בגזל] ולכן בכל מקרה לגופו יש לשקול אם להקדים שלום ולהלן:

✓ אם האדם שלא עונה "שלום" הוא סוג כזה של אדם שלא אומר "שלום" לאף אחד – כזה שקוע בעצמו – הרי מעיקר הדין יכול לומר לו שלום אע"פ שלא יחזיר לו, וממדת חסידות לא לומר לו כדי לא להכשילו בגזל ה"ל".

✓ אם האדם שלא עונה "שלום" הוא מסוכסך אם זה שאומר לו שלום (כנידון השאלה כאן) יש מצוה להקדים לו שלום אע"פ שלא יענה כדי להרבות שלום כמו שכתב בספר מעלות המידות (מעלה עשרים וארבע עמ' סז) [לרבינו יחיאל ב"ר יקותיאל אחד הראשונים חי בתקופת הרא"ש והרשב"א] אפילו אם אתה רואה שליבו עליך הוי מקדים לו שלום [אע"פ שלא עונה לך מחמת הסכסוך (עיון יעקב)] שאם אתה עושה כן תגרום לו שיאהבך ולא עוד אלא אפילו אם אינו נכנע להשלים עמך הקב"ה מוסרו בידך ומכניעו תחתך (מעלה המידות).

✓ אם האדם שלא עונה "שלום" לא מסוכסך איתך אבל יש אנשים שהוא עונה להם שלום ויש שלא, זה נקרא שנאה "סמויה" שנובעת מסיבות עדתיות או יחוסי מעמד וכו', גם אז יש להקדים לו "שלום" אע"פ שלא יענה – כדין "מסוכסך".

* יש לציין, בכל המקרים אע"פ שאין להקדים שלום לחברו קודם תפילת שחרית (שו"ע סי' פט ס"ב) מ"מ אם חברו הקדים לו שלום ישיב לו "שלום" (משנ"ב ס"ק טז).

תזכורות לערב חג השבועות (יום חמישי) ☒ נר נשמה [לצורך העברה מאש לאש] ☒ מי שמתכוון לבשל לא לשכוח לחבר שעון גז ☒ למשתמשים בפלטה של שבת יש לחברה לחשמל ☒ אשה שמדליקה נרות רגילים, צריכה להכין נרות דבוקים בפמוטים ליומיים לפי שאסור להדביק הנרות בפמוטים משום ממחק והמדליקה בשמן, יש להכין הפתילות לפני כן ☒ להכין עירוב תבשילין ☒ לבעלי מקרר דיגיטלי עם מצב "שבת" להעביר למצב המתאים לפחות ל- 48 שעות.

העלון מוקדש לרפואה שלמה ליוסף חיים בן טוני למשפ' דבוש הי"ו שחולה בקורונה

לעלון האיחוד דרוש מפיץ בהתנדבות לחלוקת העלונים מידי שבוע בבתי הכנסת באזור יב אשדוד

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com